

УДК 657

Паламарюк О.О.

Вінницький національний аграрний університет,

Томчук В.В., к.е.н.

ТОВ «Вінницька Промислова Компанія»

SWOT – АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ АПК, ЯКІ ВИРОЩУЮТЬ БІОЕНЕРГЕТИЧНІ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто сутність SWOT-аналізу та визначено значення його використання для підприємств АПК, які вирощують біоенергетичні культури. Досліджено внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на розвиток підприємств АПК, які займаються вирощуванням біоенергетичних культур. Розглянуто позитивні та небезпечні фактори.

Ключові слова: SWOT - аналіз, біоенергетичні культури, внутрішні та зовнішні чинники, підприємства АПК.

Palamariuk O., Tomchuk V.

SWOT - ANALYSIS AGRIBUSINESS COMPANIES THAT ARE ENGAGED IN THE CULTIVATION OF BIOENERGY CULTURES

The article shows the theoretical justification SWOT- analysis of agricultural enterprises that are engaged in the cultivation of bioenergy crops. Bioenergy is a new technology that requires mass adoption in the energy balance of new fuels, serious political and economic support from the government. In recent decades, the world's energy consumption is growing rapidly , and now it is over 14 billion tons of fuel per year. For energy production, using mainly fossil fuels - oil, gas, coal and uranium, whose share in the structure of energy resources is 86 %. There is an increase in oil prices in the world, because the state of economic development in countries with insufficient energy largely depends on countries exporting energy resources. Promising energy source today is the cultivation of plants for the production of biofuels, which have a high potential for energy efficiency. Biomass is a renewable energy source with zero balance carbon dioxide and methane to nature. SWOT-analysis is one of the key elements of procedure development strategy in the market of agricultural enterprises of bioenergy crops, which are necessary to ensure stability and development. The content of it is a phase of the planned research, which systematically analyzes the factors external and internal environment, resource potential socio-economic system to determine the "current state" or "current situation" and identify conditions for its further operation and development of the system. Based on competitive analysis , strengths and weaknesses of the agricultural enterprises that are engaged in the cultivation of bioenergy crops has been learned that the main components of their development strategies , harmonization which aims to

provide agricultural enterprises at this stage of market relations competitive status and prospects for future development.

Keywords: SWOT - analysis, bioenergy crops, internal and external factors, agribusiness.

Паламарюк О.О., Томчук В.В.

SWOT - АНАЛИЗ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК, КОТОРЫЕ ВЫРАЩИВАЮТ БИОЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ КУЛЬТУРЫ

В статье исследована сущность SWOT - анализа и определены его значения использования для предприятий АПК, которые выращивают биоэнергетические культуры. Исследованы внутренние и внешние факторы, влияющие на развитие предприятий АПК, занимающихся выращиванием биоэнергетических культур. Рассмотрены положительные и опасные факторы.

Ключевые слова: SWOT - анализ, биоэнергетические культуры, внутренние и внешние факторы, предприятия АПК.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Використання альтернативних джерел енергії (вітрова, сонячна енергія, біомаса) є одним з найперспективніших шляхів вирішення зростаючих проблем енергозабезпечення країни. Біомаса – загальна кількість живої речовини в деякій екосистемі; джерело відновлюваної енергії, здатне замінити всі види викопного палива і є в необмеженій кількості практично скрізь. Біомаса може забезпечувати виробництво тепла, електроенергії та різних видів газоподібного (біогаз), рідкого (біоетанол, дизельне біопаливо) та твердого палива. Дизпаливо отримують із соняшника, ріпаку, сої та інших рослин, які вирощуються в нашій країні.

Таким чином, збільшення виробництва біопалива в Україні дасть можливість збільшення його споживання, а це додатковий розвиток сировинної бази та створення робочих місць на переробних підприємствах. Тому усім підприємствам АПК потрібно визначити оптимальні умови для впровадження інновацій у виробництво, що дозволить якісно підвищити його ефективність, конкурентоспроможність держави та створити позитивний соціальний ефект; здійснити аналіз своєї діяльності, тобто дослідити та вплинути на ті сторони підприємства, які дають прибутки та збитки (намагатись максимізувати надходження, при мінімальних затратах).

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанням сутності і використання SWOT – аналізу присвячено багато публікацій, в тому числі Боумена К., Дібба С., Глазова М. М., Корнеевой І. В., Сімкіна Л., Фоміна Я. А., Хруцкого В. Е. [1, с.4]. Такі науковці, як Бойко П., Данилишин Б., Долішній М., Жовнір М., Косар Н., Калетнік Г., Чухрай Н., Лапко О. та ін. досліджували у своїх працях ефективність використання альтернативних паливно-енергетичних ресурсів. Разом з тим, дане питання потребує подальших досліджень у визначенні сильних та слабких сторін підприємств АПК України, які займаються вирощуванням біоенергетичних культур.

Цілі статті. Здійснити SWOT – аналіз підприємств АПК, які вирощують біоенергетичні культури.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Україна має всі потенційні можливості для формування і розвитку власного ринку біопалива, адже у нас сконцентровані сприятливі природно-кліматичні умови для його виробництва. Тому аграрні підприємства можуть не лише постачати сировину для виробництва біологічного палива, а й виробляти його.

У теперішній час, на комерційному рівні в Україні є декілька компаній, що займаються вирощуванням біоенергетичних культур: наприклад, компанія «Біопроект» (займається вирощуванням енергетичних видів дерев на потреби біомаси, у межах Львівської та Житомирської областей); Агро-енергетична компанія «SALIX energy» (працює на ринку біоенергетики з 2010 р., вона першою з українських компаній започаткувала вирощування енергетичних рослин у промислових масштабах як джерела для виробництва біомаси); ТОВ «Аграрна співдружність» (першою в Україні взялася за промислове вирощування енергетичної верби); «Phytofuels» (Полтавська обл., спеціалізація – просо прутоподібне, міскантус, верба тощо); Агрохолдинг KSG Agro (Дніпропетровська обл., спеціалізація – міскантус) і т. д. Останні успішно вирощують енергетичні плантації та планують у 2015 р. збільшити площі під міскантусом до 2 тис. га і т. д. [3].

В Україні також проводиться широка науково-дослідна робота щодо енергетичних культур. Чималий вклад в цей напрямок вносить Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків

НААН України [2].

Згідно концепції БАУ, загальна площа для вирощування енергетичних культур в Україні може скласти близько 200 тис. га в 2020 р. і до 1 млн. га в 2030 р. (Таблиця 1). Відповідно, урожай цих культур буде еквівалентний 1 млн. т у. п. в 2020 р. і близько 5 млн. т у. п. в 2030 р. [3].

З нашого погляду, аграрні підприємства, які займається вирощування біоенергетичних культур, повинні знати свої сильні та слабкі місця, для конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Вважаємо, що саме SWOT – аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища забезпечить виконання поставленого завдання.

Застосування методу SWOT дає можливість встановити лінії зв'язку між силою та слабкістю, які притаманні організації, і зовнішніми загрозами та можливостями. SWOT- аналіз підкреслює, що стратегія повинна якнайкраще поєднувати внутрішні можливості компанії (її сильні і слабкі сторони) і зовнішню ситуацію (частково відображену у можливостях і загрозах).

Таблиця 1

Концепція БАУ щодо вирощування енергетичних культур в Україні [3]

Енергокультура	2014 р.		2020 р.		2030 р.	
	площа, тис. га	врожай, млн. т у.п./рік	площа, тис. га	врожай, млн. т у.п./рік	площа, тис. га	врожай, млн. т у.п./рік
Кукурудза на силос для отримання біогазу	1	0,004	100	0,37	500	1,84
Верба	2	0,013	50	0,33	250	1,66
Міскантус	0	0	30	0,19	150	0,94
Тополя	0	0	20	0,11	100	0,54
Всього	3	0,017	200	1,0	1000	4,98

SWOT-аналіз є узагальненою основою для розуміння й управління навколишнім середовищем, в якому функціонує

організація. Ця модель допомагає аналітику виділити основні проблеми, які постають перед організацією, в процесі детального аналізу чотирьох окремих елементів SWOT [4, с. 128].

SWOT-аналіз складається з двох позицій:

- оцінка чинників внутрішнього середовища;
- аналіз сприятливих можливостей та можливих загроз зовнішнього середовища.

У таблиці 2 наведено SWOT-аналіз підприємств, АПК які займаються вирощуванням біоенергетичних культур в Україні.

Таблиця 2

Аналіз внутрішніх (сильні і слабкі сторони) та зовнішніх (сприятливі можливості і загрози) чинників (SWOT - АНАЛІЗ)

Внутрішні фактори	
Сильні сторони (S):	Слабкі сторони (W):
1. Переваги над іншими підприємствами, які не займаються вирощуванням біоенергетичних культур (проявляється у безвідходному виробництві)	1. На сільськогосподарських підприємствах поряд із сучасним обладнанням застосовується велика кількість застарілого устаткування
2. Самі можуть забезпечити себе паливом 3. У кожного сільськогосподарського підприємства, яке займається вирощування біоенергетичних культур існує можливість бути представником продуктів біопалива на міжнародних ринках 4. Вирощування біоенергетичних культур – інновація у сфері енергетичної безпеки (наприклад, забезпечення підприємства власними енергетичними ресурсами)	2. Недостатня проінформованість працівників, які б розумілись на вирощуванні біоенергетичних культур 3. Неготовність сільськогосподарських підприємств переходити на вирощування біоенергетичних культур у зв'язку із високим економічним ризиком 4. Нестійка урожайність біоенергетичних культур, внаслідок несприятливих погодних умов, шкідників і т. д. 5. Недосконала система економічної мотивації сільськогосподарських підприємств для переходу на вирощування біоенергетичних культур
Зовнішні фактори	
Сприятливі можливості (O):	Загрози (T):
1. Можливість залучення іноземних інвестицій 2. Можливе розширення ринків збуту завдяки участі підприємств у регіональних та міжнародних виставках 3. Зростання попиту на продукцію, яка	1. Не виправдані витрати, що були понесені під час переоснащення виробництва (внаслідок неврожаю біоенергетичних культур, спаду попиту на біопродукцію) 2. Загроза неотримання інвестицій через

Продовження табл. 2

<p>виробляється</p> <p>4. Заходи щодо покращення стану земель (розпушування, меліорація)</p> <p>5. Вихід на нові ринки чи сегменти ринку</p>	<p>неприбутковість продукції біопалива</p> <p>3. Поява на ринку конкурентоспроможних підприємств (можливе зменшення попиту на продукцію даного сільськогосподарського підприємства)</p>
	<p>4. Не використання обладнання спрямованого на виробництво біопалива, внаслідок можливого припинення вирощування біоенергетичних культур</p>

Отже, для підвищення ефективності діяльності підприємств АПК України, які вирощують біоенергетичні культури необхідно розвивати аграрний сектор, розробляти й поліпшувати науково – інноваційний потенціал, забезпечити достатнє фінансування науково-дослідних установ, розробити систему залучення інвестицій, створити сприятливі економічні умови для розвитку біопалив, для створення плантацій енергетичних культур в Україні необхідно розробити і налагодити серійне промислове виготовлення технічних засобів для садіння кореневищ і саджанців та машин для міжрядного обробітку і т. д.

На нашу думку, для мінімізації слабких сторін підприємств АПК необхідно застосовувати нове обладнання, використовувати новітні технології, підвищувати кваліфікацію працівників та залучати спеціалістів до роботи.

Стосовно зовнішніх факторів, то підприємства АПК, які займаються вирощування біоенергетичних культур, мають кращі і більші шанси залучення іноземних інвесторів, так як вони пропонують ту продукцію, якої інші не мають, при цьому вона є ще й інноваційною; мають змогу привернути більшу увагу потенційних покупців; також їм легше вийти на нові ринки.

З нашого погляду, щоб уникнути можливих загроз підприємствам АПК України необхідно: забезпечити високу якість продукції, щоб бути лідерами на ринку; створити сприятливі умови для залучення інвестицій; покращити вирощування біоенергетичних культур і т. д.

Висновки. З вище викладеного, можна зробити висновок, що підприємства АПК, які вирощують біоенергетичні культури мають величезний потенціал, який слід розвивати. За допомогою SWOT-аналізу визначено сильні та слабкі сторони аграрних підприємств, їхні можливості та загрози, на основі яких розроблено стратегічні напрями його удосконалення. Реалізація SWOT-аналізу на практиці дасть змогу перетворити слабкі сторони підприємства на сильні та усунути зовнішні загрози використовуючи його можливості. Вважаємо, що для успішного подолання економічної кризи аграрним підприємствам на основі проведеного SWOT - аналізу необхідно: робити акцент на розвитку товарної лінії; створити ефективну систему маркетингу; залучати іноземних інвесторів; покращувати умови роботи; збільшувати обсяги вирощування біоенергетичних культур і т. д.

1. Алексеева М .М. Планирование деятельности фирмы / М. М. Алексеева // М.: Финансы и статистика, 2000. – 287 с.
2. В. Allen, В. Kretschmer, D. Baldock et al. Space for energy crops – assessing the potential contribution to Europe’s energy future, 2014
3. Гелетуха Г. Г. Перспективи вирощування та використання енергетичних культур у Україні / Г. Г. Гелетуха, Т.А Железна, О. В Трибой // Аналітична записка БАУ №10. 12. 09.14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uabio.org/activity/uabio-analytics.
4. Фляйшер К. Стратегический и конкурентный анализ. Методы и средства конкурентного анализа в бизнесе / К. Фляйшер, Б. Бенсуссан // пер. с англ. Д. П. Коньковой; под общ. ред. И. М. Степанова, Ю. А. Ковальчук. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005. – 541 с.